

LATOR LÁSZLÓ

HATÁRON

K. F.-nek

*Hányszor ismétli majd az álom
azon a baljós beszegetlen
határa nincs heges lapályon
megiramlik megáll meredten
hol biztatva hol fenyegetve
kinálja vad kapaszkodóit
a patak szikkadt partja medre
meghőköltet és nekilódít*

*majd felfedi majd eltakarja
a pontos tudat vagy az éber
őszton a kamasz-riadalmat
a felnőtt józan közönyével
meddig kell hogy a téli ritka
bozótosban szorongva lássa
a menekülőt felnagyítva
torkolatú-z-világításban*

*az ér fűzfáit jegenyéit
ahogy a tar föld árapályát
mozdulatlan rendekben állják
ahogy a futónak kimérik
a bizonytalan végű pályát
ahogy mindenből kiszakítva
fel a töltésre fel a hidra
ahogy az ajtót betaszítja*

*ahogy rikitóan színészi
mozdulattal a színre lépett
mint aki nagyszerűnek érzi
ezt a kicsit giccs-izű képet
ahogy úgy érzi most kiválik
s alakot ölt és tündökölve
megáll és így áll mindhalálig
s leborul a hazai földre*

EGYÜTT

EGYÜTT 2011 / 2

EGYÜTT

IRODALOM * MŰVÉSZET * KULTÚRA

2011
2

A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG KÁRPÁTALJAI
ÍRÓCSOPORTJÁNAK FOLYÓIRATA

EGYÜTT 2011/2

A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának folyóirata,
az 1965–1967 között Ungváron megjelent szamizdat jogutódja

Felelős kiadó és lapigazgató: *Dupka György*

Szerkeszti a szerkesztőbizottság:

Elnök: *Vári Fábián László* (szépirodalom)

Szerkesztők:

Csordás László (olvasószerkesztő)

Bakos Kiss Károly (kritika)

Zubánics László (tanulmány)

Fábián Zoltán (tipográfia)

Védnökök:

S. Benedek András alapító-főszerkesztő (1965–1967)

Pomogáts Béla irodalomtörténész

Tanácsadók:

Dr. Botlik József, Fodor Géza

Megjelenik negyedévente a Szülőföld Alap,
a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége
és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet támogatásával

A szerkesztőség címe:

Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, Európa-Magyar Ház
90202 Beregszász, Széchenyi u. 59B. Telefon/fax: +380-3141-42815

e-mail: kmmi@swi.net.ua, egyutt.lap@gmail.com

Az Együtt irodalom-művészet-kultúra számai elektronikus változatban is olvashatóak
a KMMI honlapján: www.kmmi.org.ua

Szerkesztőségi fogadóórák: szerda: 13⁰⁰–16⁰⁰

A kiadó címe: Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége
88000 Ungvár, Babuskin tér 5A. Telefon/fax: +380-3141-643737

Készült a Borneo Kft.-ben
Lapengedély száma: 3TN⁰188
A folyóiraton nyereség nem képződik

TARTALOM

BARTHA GUSZTÁV: Intermezzo 3., Az én mesém (novellák)	2
CSORDÁS LÁSZLÓ: Nem eléggé (vers)	7
NAGY ZOLTÁN MIHÁLY: Göncöl szekeren (verspróza)	8
VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ: Tarts meg, Végül (versek)	16
LŐRINCZ P. GABRIELLA: Születésnapodra, Indulok, Szakítás (versek)	18
CSORDÁS LÁSZLÓ: Átnéző (Kántás Balázs versei elé)	20
ZSELICKI JÓZSEF: A mesterek (vers)	23
TAR BÉLA: Fejem alól, Szülő-föld, ... És (versek)	24
FODOR NAGY GERGELY: Felszabadulás, Ki lehetnél (versek)	26
KOVÁCS ELEONÓRA: Szappantartó szentképpel, Arcmetszetek (kisprózák)	28
ARVO VALTON: Romok, Lövés, Biznisz (versek, Vári Fábán László fordításai)	30
POMOGÁTS BÉLA: Rákóczi-tükör (tanulmány)	32
PENCKÓFER JÁNOS: A ráközelítés tudománya (tanulmány)	42
FODOR GÉZA: Nép, nemzet, tudat a formálódások stádiumaiban – írói szempontok felől közelítve (tanulmány)	64
PALLAGI LÁSZLÓ: A somi iskola fejlődéstörténete a XX. század első felében a presbiteri jegyzőkönyvek alapján (tanulmány)	76
ANTALL ISTVÁN: Harag és elfogultság nélkül (Vári Fábán László Tábori posta című regényéről)	84
LECHNER ILONA: Magyarként Kárpátalján. Miről árulkodnak a szociológiai kutatások? (Hires-László Kornélia könyvének ismertetése)	87
DUPKA GYÖRGY: Kárpátaljai kultúrkrónika, új könyvek	90
BAKA ISTVÁN – DINNYÉS JÓZSEF: Székelyek (megzenésített vers – hátsó, belső borító)	
LATOR LÁSZLÓ: Határon (vers – hátsó borító)	
NIGRINY EDIT: Festmények	

HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA

MAGYARKÉNT KÁRPÁTALJÁN. MIRŐL ÁRULKODNAK A SZOCIO- LÓGIAI KUTATÁSOK?

„AZ ÖREG FÁT MÁR NAGYON NEHÉZ KIVÁGNI” – A NEMZETI ÉS LOKÁLIS IDENTITÁS FAKTORAI AZ EZREDFORDULÓN A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZÖSSÉGBEN
POLIPRINT KFT., UNGVÁR 2010. 124 LAP

Az identitás kifejezést gyakran használjuk a mindennapjainkban is, nem is gondolva a fogalom komplexitására szociológiai, pszichológiai vagy bármilyen más társadalomtudományi szempontból. Az identitás vizsgálatát több tényező is összetettebbé teszi, ezek közül megemlíthető például a kisebbségi lét. A kisebbségben élő egyének identitására természetesen hatnak a többségi társadalomban átélte élmények, olykor sérelmek nemzeti hovatartozásuk, magyarságuk miatt. Mindez természetesen nyomot hagy identitásukban, de vajon milyen mértékben? Mi is az az identitás? Milyen identitástípusok vannak? Mikor beszélhetünk kisebbségi identitásról? Hogyan élik meg a kárpátaljai magyarok nemzeti identitásukat? – ilyen és hasonló kérdésekkel foglalkozik HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA nemrégiben megjelent kötetében.

A témában jártas két neves nyelvész, Murányi István és Cserniczkó István által bírált kötet a kárpátaljai magyar közösség identitásának tárgykörével foglalkozik. A szerző arra a nehéz feladatra vállalkozott, hogy a kárpátaljai magyarság viszonylatában megvizsgálja nemzeti és lokális identitásunk alakulását a történelem folyamán, valamint napjainkban. E cél elérése érdekében a szociológiában alkalmazott kvalitatív vizsgálati módszerek közül az interjúaszt választotta. Összesen száz interjú tartalomelemzéses módszerrel történő analizálását követően próbálta igazolni a kutatás kezdetén felállított hipotéziseit, melyeket a lokális, kisebbségi, kulturális, politikai, etnikai/nemzeti és transznacionális identitással kapcsolatban állított fel.

A kötet logikusan egymásra épülő részekből áll, a bevezető utáni egység három nagyobb fejezetre bontható, majd az összefoglalással, konklúzióval, irodalomjegyzékkel, valamint mellékletekkel zárul. A bevezetőben a szerző felvázolja az adott problémát, alátámasztja a témával való foglalkozás fontosságát és jogosultságát.

Az első nagyobb részben, a 2. fejezetben a szerző elméleti keretek közé helyezi az identitás fogalmát, ismerteti a hazai, magyarországi és nemzetközi szakirodalom neves szociológusainak, nyelvészeinek elméleteit a nemzet és identitás fogalmával kapcsolatban. Kihangsúlyozza a nemzeti hovatartozás érzésének fontosságát, hiszen „a nemzeti hovatartozás részeleme az ember társadalmi identitásának. Funkciója nem más, mint az, hogy az egyén ez által képes legyen elhelyezni önmagát az ismerősség és az idegenség dichotómiájában” (9. old.). Az identitás definiálásakor *Csepelire* és *Patakira* támaszkodik, akik szerint az identitást az egyéntől a közösség felé haladva lehet meghatározni. A különböző identitástípusok összegzése és rövid leírása után részletesebben foglalkozik a kisebbségi és lokális identitással, hiszen kutatásait főleg e két faktorra alapozta. E fejezet végén összefoglalja a kárpátaljai magyarság identitásáról végzett eddigi kutatások eredményeit. A többnyire kvantitatív módszereket alkalmazó vizsgálatok közül kiemeli a *MOZAIK2001* című vizsgálatot, melynek eredményeiből kiderül, hogy a kárpátaljai fiatalok többsége magát kárpátaljai magyarnak, vagy egyszerűen magyarnak vallotta, szülőföldként, illetve hazaként is többnyire Kárpátalját jelölte meg. „Az t a következ tetést vonhatjuk tehát le, hogy az önbesorolás, egy nemzeti csoportba való tartozás tehát a kárpátaljai magyaroknál egyértelmű, [...] (20. old.). Emellett olvashatunk még a *Gereben Ferenc* által 1995/96-ban végzett kutatás eredményeiről, valamint a *Kárpát Panel* című kutatásról egyaránt.

A kutatás bemutatásával foglalkozik a 3. fejezet. Röviden és tömören összefoglalja a szerző azokat a történelmi eseményeket, melyek Kárpátalja lakosságára, egyben a magyar kisebbségre nézve sorsdöntőek voltak. A történelmi összefoglalóban főleg azokat az eseményeket emeli ki, melyek hatással lehettek az identitás alakulására. Hiszen gondoljunk csak a 20. század történelmi eseményeire, amikor is a politikai változások következményeként az emberek több ország állampolgárai, de ugyanazon kisebbségi közösség tagjai voltak anélkül, hogy megváltoztatták volna lakóhelyüket. Ezt követően a terület közigazgatási, etnikai és népességi adatai következnek, melyből kiderül, hogy Kárpátalja magyar nemzetiségű lakosainak száma főleg a városokban egyre fogy. Szó esik a fejezet további részeiben a lakosság vallási sajátosságairól, nyelvhasználatáról, valamint intézményekről és szervezetekről, melyek a magyarság körében működnek.

A kötet alapját képező kutatást a Hodinka Antal Intézet által irányított *A kárpátaljai magyar nyelvhasználat társadalmi rétegződése* című kutatási programon belül végezték, mely során 124 magyarlakta településen 618 személlyel készítettek interjút. Az irányított beszélgetéseket a mellékletben megtekinthető egységes, előre meghatározott kérdéslista alapján végezték, melyben a kérdések hét fő témakörre épültek: életút; identitás; a település; helyzetmegítélés; nyelv-

járás, nyelv, nyelvmegtartás; a település története; egyéni megjegyzések. Az adatközlők általános leírása (kor, nemi eloszlás, vallási megoszlás) után a felállított hipotézisek következnek a fentebb már említett témakörökre lebontva.

A 4. fejezet, a kötet terjedelmében legnagyobb egysége, összesen 12 fő témakörben taglalja az interjúelemzéseket. Mindegyik témakör az identitástípusok egy-egy elemét magyarázza. Legfontosabb következtetései közül kiemelhető, hogy a kárpátaljai magyarok az őket ért mindennemű hátrányos megkülönböztetés ellenére is pozitívan élik meg magyarságukat, valamint hogy magyarságuk megőrzésének szolgálatába helyezik a nemzeti ünnepek, hagyományok megtartását, illetve a nemzeti szimbólumok tiszteletét.

Következtetéseit Hires-László Kornélia interjúrészletekkel támasztja alá, melyek növelik azok hitelességét. Érdekességként említhető meg, hogy egyes alpontok egy mottóként szolgáló idézettel kezdődnek, melyek ugyancsak a hangfelvételtként rögzített, majd lejegyzett átiratokból származnak.

Részletesebben foglalkozik a nemzeti hovatartozás, etnicitás kérdéseivel, a magyar-ukrán viszonyokkal. Ez utóbbit megvizsgálja települési, régió, országos szinten, illetve a többi kisebbségbe került régióhoz képest. Boncolgatja a szerző azt is, hogy milyen előnyökkel, illetve hátrányokkal járhat az, ha valaki bátran vállalja nemzetiségét, jelen esetben magyarságát, valamint hogy hogyan viszonyulnak a kisebbség tagjai a magyarországi magyarokhoz, és az áttelepült magyarokhoz. Ebben a tekintetben egyértelműen kirajzolódott az adatközlők véleményeiből, hogy a „Magyarországra áttelepült kárpátaljai magyarok többségének megmaradt a lokális identitása: folyamatos a „hazavágyódás”, a honvágy” (97. old.).

A magyar kisebbség jelenét vázolja fel a továbbiakban a szerző, jellemzi az ukrán nyelvhez való viszonyulásukat, a nyelvtudás hiányának következményeit és részben okait is, valamint a magyarság megélhetőségi lehetőségeit, mely ugyancsak összefüggésbe hozható azzal, hogy valaki beszél-e a többségi társadalom nyelvét, vagy nem. Az idősebb korosztály szinte nosztalgiazva emlegeti a szovjet éra biztos pénzkereseti és megélhetési lehetőségeit.

A tartalmas kötet átfogó képet nyújt azokról a tényezőkről, melyek befolyásolhatják/befolyásolják a kárpátaljai magyarok identitásának alakulását. A levont következtetésekből okulva érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy anyanyelvünk ápolása, hagyományaink megőrzése, ünnepeink méltó megtartása, nemzeti szimbólumaink tisztelete, vallásunk gyakorlása, nemzetünk múltjának és jelenének ismerete, mind-mind erősítik identitásunkat. E maroknyi magyar közösség fennmaradásának záloga, hogy mindezt továbbadjuk gyermekeinknek és a későbbi generációknak.

ELŐKÉSZÜLETBEN

Bartha Gusztáv: *3–7. Jelen-lét.* (Elbeszélések, drámák). Kárpátaljai Magyar Könyvek 209. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2011. – 130 o. *Megjelenését az NKA támogatja.*

A magyar-ukrán múlt problémás korszakai. Nemzetközi tudományos konferencia anyagai (2010. február 26–27.) Előadások, tanulmányok két nyelven: magyarul és ukránul Zubánics László összeállításában és szerkesztésében. Kárpátaljai Magyar Könyvek 210. Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet – Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2011. – 250 o. *Megjelenését a Szülőföld Alap támogatja.*

ELŐSZERKESZTÉSBE, VALAMINT KIADÁSI- ÉS KÉZIRAT-ELŐKÉSZÍTÉSI TÁMOGATÁSRA VÁR:

Bakos Kiss Károly, Finta Éva, Kádas Kati, Lőrincz P. Gabriella, Szabó István Keve, Szalai Borbála, Lengyel János, Nagy Zoltán Mihály, Szöllősy Tibor, Weinrauch Katalin, Sándor László, S. Benedek András, Fodor Géza, Pilipkó Erzsébet, valamint a Kárpátaljai mondák, legendák gyűjteménye Dupka György és Zubánics László összeállításában.

Összeállította: Dupka György

SZERZŐINK

ANTALL ISTVÁN (1953) Budapest
 ARVO VALTON (1936) Tallinn
 BAKA ISTVÁN (1948 – 1995)
 BARTHA GUSZTÁV (1962) Nagybereg
 CSORDÁS LÁSZLÓ (1988) Eszeny
 DINNYÉS JÓZSEF (1948) Budapest
 DUPKA GYÖRGY (1952) Ungvár
 FODOR GÉZA (1950) Ungvár
 FODOR-NAGY GERGELY (1991) Beregszász
 KOVÁCS ELEONÓRA (1989) Szalóka
 LATOR LÁSZLÓ (1927) Budapest
 LECHNER ILONA (1983) Mezővári
 LŐRINCZ P. GABRIELLA (1982) Beregszász
 NAGY ZOLTÁN MIHÁLY (1949) Csonkapapi
 NIGRINY EDIT (1951) Ungvár
 PALLAGI LÁSZLÓ (1987) Csonkapapi
 PECKÓFER JÁNOS (195) Beregszász
 POMOGÁTS BÉLA (1934) Budapest
 TAR BÉLA (1961) (Szombathely)
 VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ (1951) Mezővári
 ZSELICKI JÓZSEF (1949) Kisgejőc